

Nr. 3(173)

Bazūne

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas avīzīte
par notikumiem bibliotēkas dzīvē

2026. gada 2. marts

SADARBĪBAS PALIEKOŠĀ VĒRTĪBA

Gunta Bite

Avīzītes «Bazūne» redaktore

Beidzot, šogad esam piedzīvojuši kādu īpašu un nozīmīgu notikumu — Braila raksta grāmatas kā pilnvērtīgas dalībnieces iekļaušanu Latvijas grāmatniecības vēstures laika skalā. Līdz šim ikviens atgādinājums par šo grāmatu nozīmību un nepieciešamību tās pieminēt blakus citām grāmatām, netika sadzirdēts. Arī Braila raksta grāmatu retie, vēsturiskie eksemplāri līdz mūsdienām saglabājušies tikai pateicoties Latvijas Neredzīgo bibliotēkai.

Viss mainījās, kad mūsu bibliotēkā viesojās Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) direktore Dagnija Baltiņa. Iepazīstoties ar mūsu bibliotēkas krājumu un pakalpojumiem, kā arī apskatot reto Braila raksta grāmatu ekspozīciju, Baltiņa apsolīja nodot informāciju LNB Pētniecības un interpretācijas centra vadītājai Maijai Treilei, lai fakti par Braila raksta grāmatām arī tiktu iekļauti topošajā grāmatā «Latviešu grāmatniecības vēstures laika skala».

Nu grāmata ir iznākusi, un 19. februārī LNB «Retumu pasaules» telpā norisinājās atvēršanas svētki. Kā norādīts preses relīzē: «Grāmatā «Latviešu grāmatniecības vēstures laika skala» pirmoreiz

vienuviet apkopoti būtiskākie gadskaitļi un fakti latviešu grāmatniecības vēsturē no pirmsākumiem līdz mūsdienām. Laika skala tapa pēc LNB ilggadējā direktora Andra Vilka ierosmes un bija viens no viņa pēdējiem lielajiem projektiem pirms aiziešanas mūžībā. Izdevums ļauj izsekot zīmīgākajiem notikumiem, procesiem un personībām grāmatu rakstīšanas, izdošanas, iespīšanas un aprītes, kā arī bibliotēku un lasīšanas vēsturē.

Laika skalā īpaša uzmanība pievērsta arī lībiešu un latgaliešu grāmatniecības vēsturei. Izdevumā nozīmīgu vietu ieņem informācija par neredzīgajiem un vājredzīgajiem lasītājiem paredzēto grāmatu, izglītības iestāžu un bibliotēku attīstību Latvijā.

Laika skala, kas aptver rakstītā un drukātā vārda attīstību Latvijas teritorijā no 13. gadsimta līdz 2025. gadam, ne tikai piedāvā bagātīgu faktoloģisko materiālu, bet arī ļauj ieraudzīt procesus un kopsakarības, atklājot, kā atsevišķi notikumi ietekmējuši grāmatniecības, lasīšanas un kultūras attīstību ilgākā laika posmā.»

Grāmatas atvēršanas pasākumā daži no fakti apkopotajiem simboliskā stafetes formātā citu pēc cita pieminēja nozīmīgus grāmatniecības vēstures pagrieziena punktus un raksturoja, kādus

procesus tie aizsākuši un ko tie nozīmē mums šodien. Starp runātājiem, bija arī Braila un pielāgotās drukas nodaļas vadītāja Gunta Bite, kura pauda savu prieku par to, ka, beidzot, Braila raksta grāmata ir ieņēmusi savu vietu blakus parastajām grāmatām.

Grāmata «Latviešu grāmatniecības laika skala» būs pieejama mūsu bibliotēkas Tifloloģijas sektorā.

Vēl viena lieliska sadarbība ar LNB notika projekta *Nordplus* programmas «*Project Bridging & Empowering: Libraries for inclusion*» ietvaros, kad divi bibliotēkas darbinieki Uģis Skuja un Gunta Bite devās nedēļu garā komandējumā uz Somiju, Turku Galveno bibliotēku.

Tā laikā varēja iepazīties ar Turku pilsetas bibliotēkas pakalpojumiem, īpaši uzsverot realizēto iniciatīvu — pakalpojumi cilvēkiem ar invaliditāti, tādi kā lasīšanas atbalsta pakalpojumi, *MyLibrary*, grāmatu piegāde u.c.

Interesanta tikšanās bija ar *Celia* bibliotēkas pārstāvi Veeru Kivijärvi-Lehvonenu, kura pastāstīja, ka *Celia*, kas līdz šim bija galvenā pielāgotās literatūras bibliotēka Somijā, piedzīvojusi reorganizāciju. Tā rezultātā bibliotēka pievienota nacionālajam Valsts arhīvam, bet pati zaudējusi bibliotēkas funkcijas, kļūstot tikai par metodisko un konsultatīvo centru un galveno Braila raksta un audiogrāmatu ražotāju un izplatītāju. Šobrīd visas pielāgotās grāmatas lasītāji saņem, izmantojot parastās publiskās bibliotēkas. Šobrīd *Celia* lielākoties orientējas uz digitāliem formātiem, kas nelabvēlīgi ietekmē neredzīgu lasītāju rakstīt un lasīt prasmju attīstīšanas iespējas, jo drukātās grāmatas lielākoties pieejamas tikai tādas, ko nodrošina neredzīgo skolas.

Šobrīd ir konstatēts, ka visā Somijā ap 3500 cilvēku joprojām nevar vai neprot

lietot audiogrāmatu ierīces, tāpēc *Celia* speciālisti turpina meklēt risinājumu, kā šiem cilvēkiem nodrošināt iespēju lasīt.

Viesošanās laikā bija iespēja apmeklēt arī Kārinās bibliotēku, kur iepazīties ar vieglās valodas grāmatu izdošanas procesiem Somijā. Lielākoties ar to nodarbojas izdevniecības, kas piedalās valsts projektu konkursos un saņem finansējumu. Pirms tekstu drukāšanas izdevniecībām grāmatu maketus obligāti jāšūta uz Somijas Vieglās valodas centru. Tikai centrs var pārbaudīt tekstu atbilstību vieglās valodas noteikumiem un piešķirt tiesības lietot īpašu logo ar nosaukumu «Selko». Lietot šo logo patvaļīgi nedrīkst. Gadā tiek izdotas ap 35 jaunām grāmatām vieglajā valodā. Lielākoties tie ir oriģināldarbi.

Turku Galvenā bibliotēka mūs iepazīstināja ar vēl kādām neparastām grāmatām. Tās ir bezvārdu grāmatas jeb *Silent books*. Stāsts tajās ir parādīts ar zīmējumiem, nevis vārdiem. Tas ļauj bērnam izdomāt un izstāstīt savu stāstu, ko viņaprāt zīmējumos var redzēt. Šādām grāmatām nav valodu barjeras, tās var lietot ikviens.

Redzētais un dzirdētais Somijā rosināja pārdomas, kā arī radīja jaunas idejas un ieceres. Atliek vien tās realizēt.

Noslēgumā par vēl kādu starpinstitucionālās sadarbības pasākumu, kas notiks martā.

Atgādinu, ka **18. martā plkst. 14.00 NVO namā** mūsu bibliotēka rīkos praktisko semināru «**Bibliotēka cilvēkiem ar dažādām lasīšanas iespējām. Tu vari. Mēs parādīsim kā!**». Seminārā piedalīties aicinām nevalstisko organizāciju pārstāvjus, līdz 17. martam reģistrējoties NVO nama mājaslapā. Seminārs notiks klātienē Ieriķu ielā 43a, kā arī to

varēs skatīties tiešsaistē *YouTube* platformā. Seminārā būs nodrošināts zīmju valodas tulkojums.

Praktiskajā seminārā varēs:

- iepazīties ar audiogrāmatām, kā arī Braila raksta, palielinātās drukas un vieglās valodas grāmatām;
- uzzināt, kā cilvēki ar dažādām lasīšanas iespējām var lasīt grāmatas pat, ja

lasīšana nav iespējama parastā veidā vai latviešu valoda vēl tikai tiek apgūta;

- uzzināt, kā bibliotēka var atbalstīt konkrētās organizācijas biedrus un kā šo iespēju nodot tālāk;

- saņemt praktiskus padomus, kā veikt lejupielādi, lai klausītos audio grāmatas, un kā izmantot bibliotēkas elektronisko katalogu.

BIBLIOTĒKAS ZIŅAS

VECO GRĀMATU JAUNĀ DZĪVE

Ērika Zutere

*izstādes organizatore,
papīrmāksliniece*

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas izstāžu zālē **no 9. marta līdz 8. maijam** skatāma **papīrmākslas un mākslinieku oriģinālgrāmatu (*artist book*) izstāde VECO GRĀMATU JAUNĀ DZĪVE.**

Mākslinieka oriģinālgrāmata ir mākslas darbs, mākslinieciska izpausme, kas izmanto grāmatas formu vai funkciju. Grāmatu ilustrācijām un oriģinālām grāmatām ir ļoti sena vēsture, bet mākslinieka oriģinālgrāmatas, kādu to pazīstam šodien, sākums meklējams pagājušā gadsimta 50-60tajos gados, kopš tā laika nemitīgi attīstoties un pilnveidojoties. Pasaulē, īpaši Amerikā, mākslinieka oriģinālgrāmatas izpelnījušās lielu popularitāti, regulāri tiek rīkotas izstādes un pasākumi. Latvijā šis mākslas veids nepelnīti palicis novārtā, bet ar savu darbību un izstādēm ceram situāciju mainīt.

Dažādu cilvēku dažādu iemeslu dēļ atstumtās, nevajadzīgas, vecās grāmatas pārtop jaunās papīrloksnēs, ro-

das jaunas mākslinieku oriģinālgrāmatas, gaismas objekti (*light art*) un stājmāksla, kas daudzpusīgi demonstrē papīra un augu šķiedru izmantošanas iespējas un runā par cilvēkam svarīgo — emocionālo labbūtību visos dzīves vecuma posmos.

Izstāde ceļo pa bibliotēkām un muzejiem jau pusotru gadu, bet tieši šeit — Latvijas Neredzīgo bibliotēkā — tā papildināta ar jauniem darbiem, kas radīti no māksliniekiem atdotajām norakstītajām grāmatām Braila rakstā.

Mākslas darbi ir radušies, iedvesmoties no Cēsu novada Dzērbenes radošās mājas «Memberi» ikgadējā vasaras projekta DABA RADA aktivitātēm.

«Daba rada» ir Dzērbenes radošās mājas «Memberi» projekts, kas notiek jau piekto gadu un pulcē kopā papīrmāksliniekus no visas Latvijas, to starp IAPMA — Starptautiskās papīrmākslinieku asociācijas biedrus. Norisēs tiek apgūtas un pilnveidotas papīrizgatavošanas, lampu-gaismas skulptūru un mākslinieku oriģinālgrāmatu izgatavošanas prasmes. Dalībnieki zīmē, glezno, pēta augus, to šķiedras, meklē jaunas, radošas dabas un otrreizējās pār-

strādes materiālu izmantošanas iespējas mākslā, dalās zināšanās un māca to darīt citiem apmeklētājiem un noslēgumā rada jaunus mākslas darbus kopīgām grupas izstādēm.

Izstādi «Veco grāmatu jaunā dzīve» organizē radošā māja «Memberi», Ērika Māldere un Ērika Uztere. Tajā piedalās Ērika Māldere un Aigars Lenkevičs un papīrmākslinieces: Ērika Uztere

(Mālpils pagasts), Kristīne Japiņa (Ķekavas pagasts), Evija Freidenfelde (Rīga), Līga Strapcāne (Gulbene), Zina Ceske (Sigulda), Agnese Kantiševa (Mālpils), Ārija Bērze (Sigulda) Maija Graudiņa (Rīga), Sandra Dzilna (Rīga), Aija Freimane (Latvija/Īrija), Signe Vanadziņa (Cēsis), Carmen Oak (Latvija/ASV), Ilizane Grīnberga (Jelgava), Ilze Dilāne (Rīga), Ilze Rudzīte (Dānija).

IESKATS GRĀMATĀ

TĀ TAS BIJA

Nesen palielinātā drukā iznāca Baibas Ziedones-Jansones grāmata «Tā tas bija», kur viņa dalās atmiņās par saviem vecākiem: Ritmu un Imantu Ziedoņiem. Lūk, ieskats grāmatā:

«Es bieži domāju, kāpēc dažas agras bērnības atmiņas palikušas prātā tik spilgtas, bet lielākā daļa izkūpējušas nebūtībā. Mana vecmāmiņa un vectēvs — mammītes vecāki — dzīvoja pašu celtā mežsarga mājā lielceļa malā tolaik Krustpils rajona Kūku pagastā. Vectēvs bija mežsargs, viņu atceros vien kā slimu un gultā gulošu vecu vīru. [...] Reiz prasīju vecmammai, kāpēc viņai tāds krievisks uzvārds. Viņa pasmaidīja un stāstīja, ka vectēvs esot bijis viņā traki iemīlējis. [...] Vairākas reizes viņu bīdinājis, bet vecmāmiņa vilcinājusies ar

atbildi. Reiz viņš ielēcis akā un zvērējis, ka nekāpšot ārā, iekams vecmammiņa nepiekritīs būt par viņa sievu. Tā vecmamma no Bērziņas kļuvusi par Safoнову, un šo uzvārdu saņēmuši arī viņu četri bērni. Mammītei bija divi brāļi un viena māsa. [...] Mammīte pabeidza pedagoģijas skolu un sāka strādāt par skolotāju tālu no dzimtas mājām [...]. Kurzemē dzīvojot, kopā ar draudzenēm reiz aizbrauca līdz kādai ballei uz Lapmežciemu. Tur arī abi ar manu tēti iepazinušies. [...]

Tikai tagad, pēc vecāku aiziešanas mūžībā, lasot viņu saraksti, saprotu, cik dziļas ir bijušas viņu jūtas. [...]

Lasi un iepazīsti Imantu Ziedoni tādu, kādu to redzēja viņa ģimene un draugi!

BAZŪNE

Latvijas Neredzīgo
bibliotēkas
bezmaksas avīzīte

Izdota Braila un pielāgotās drukas nodaļā. Iznāk reizi mēnesī.

Redaktore Gunta Bite.

E-pasts: gunta.bite@lnerb.gov.lv

Mājaslapa: www.neredzigobiblioteka.lv sadaļā *Digitālā bibliotēka*

Tālr. 67522131

Publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Par publikācijām atbildīgi paši autori.